

Cirkulärnr: 1999:19
Diariernr: 1999:0177
Handläggare: Jan Söderström
Sektion/Enhet: Gatu- och fastighetssektionen
Datum: 1999-01-25
Mottagare: Kommunstyrelsen
Energi
Tekniska nämnden
Rubrik: Ökade kostnader för el och VA mellan 1985 och 1997
Bilagor: Tekniska taxor

*Gatu- och fastighetssektionen
Jan Söderström*

1999-01-25

Kommunstyrelsen
Energi
Tekniska nämnden

Ökade kostnader för el och VA mellan 1985 och 1997

Kostnaden för el, vatten och avlopp samt sophämtning är en dryg utgift i budgeten för de flesta hushåll. En familj i en elvärmd villa betalade år 1997 i genomsnitt över 19 000 kronor för dessa tjänster. På uppdrag av Kommunförbundet har Institutet för ekonomisk forskning vid Lunds Universitet undersökt hur hushållens kostnader för dessa tjänster utvecklats under åren 1985-1997. Resultatet av studien visar föga överraskande att kostnaderna för el har ökat kraftigt från mitten av 1980-talet och fram till 1997, främst som en följd av att energiskatten ökat samt att moms införts på el.

Även om man rensar för skatteeffekterna, så har emellertid elpriset i konsumentledet ökat väsentligt snabbare än inflationen. Ökningen beror inte på att kraftpriserna ökat. Dessa har under den studerade perioden i stort sett legat stilla mätt i reala termer. Vid sidan av skattehöjningarna är det istället nätkostnaderna som står för hela ökningen. Där har elvärmekunden i villa drabbats av en real prisökning på 1 150 kronor per år. För den genomsnittlige villakunden utan elvärme är ökningen till 280 kronor och lägenhetskunden 190 kronor per år. Landets nätföretag tog 1997 ut cirka 2 miljarder mer än om man legat kvar på samma reala prisnivå som 1985.

Ökningen beror inte på någon större mängd distribuerad el, eftersom beräkningen bygger på 1997 års elvolym. Den kan knappast heller förklaras av stora nätinvesteringar, eftersom dessa i huvudsak gjordes före mitten av 1980-talet i samband med kärnkraftens utbyggnad och strävan efter oljeersättning efter oljekrisen i mitten av 1970-talet. Prisökningen på nätsidan förklaras istället sannolikt av bristen på effektiva marknadsmekanismer.

Kostnaden för att bygga ett lokalt nät för eldistributionen är så hög att det knappast skulle vara realistiskt att tillåta konkurrerande nät inom samma område. Det enskilda energiföretaget har svaga incitament att hålla nere prisökningarna. Sammantaget har alltså bristen på fungerande konkurrens och effektiv priskontroll före elmarknadsreformens ikraftträdande 1996 inneburit en avsevärd prisökning för de enskilda hushållen.

Också hushållens kostnader för vatten och avlopp har ökat under den studerade perioden. Liksom för el är en viktig förklaring momsbelastningen som infördes den 1 januari 1990. En annan förklaring är minskade skattesubventioner. 1985 betalades kommunernas utgifter för vatten och avlopp bara till knappt 90 % med avgifter från abonnenterna. 1997 hade skattesubventionerna i stort sett försvunnit, de avgifter som abonnenterna betalade täckte alltså i stort sett kommunernas kostnader.

Utöver momspåslaget och de minskade skattesubventionerna har kostnadsuttaget från konsumenterna i reala termer ökat med drygt 700 miljoner kronor. En förklaring skulle kunna vara att antalet anslutna personer ökat med 7,5 %, vilket procentuellt i stort sett motsvarar det ökade kostnadsuttaget. Något proportionellt kostnadssamband finns emellertid inte mellan de totala kostnaderna och uppdragets omfattning, eftersom en stor del av VA-försörjningens kostnadsmassa är fast. En mer sannolik förklaring till kostnadsökningen är att miljöinvesteringarna inom VA-området ökat under de senaste åren i kombination med att produktivitetökningen varit måttlig.

På avfallssidan är statistiken bristfällig, vilket gör det svårt att göra några djupare analyser. Man kan dock konstatera att kostnaderna i produktions-ledet inte har sänkts, trots att mängden avfall minskat och att hushållens egna insatser ökat. Taxeutvecklingen ger snarare en indikation på att kostnaderna ökat något sedan 1986. Att förändringarna i produktionsförutsättningar ännu inte gett utslag i sänkta kostnader och taxor beror sannolikt på att det gamla insamlingssystemet bibehållits relativt oförändrat samtidigt som nya system med insamlingsstationer byggts upp. Kostnaderna kommer först att kunna minskas när man rationaliserar insamlingssystemet, t. ex genom längre tömningsintervall. Enbart en övergång från veckohämtning till 14-dagarshämtning rymmer en stor rationaliseringspotential.

Sammantaget visar studien att kostnaderna för sådan teknisk verksamhet som finansieras med avgifter ökat väsentligt snabbare än den som finansieras med kommunalskatten. Den avgiftsfinansierade har fått reellt ökade resurser, medan t ex gatuunderhåll och parkskötsel som betalas med skatter fått kraftigt minskade resurser. Så har t ex anslagen till gatuunderhållet minskat med 20 % mellan 1985 och 1996.

För medborgarna är det givetvis lika viktigt att ha låga avgifter som låga skatter. En slutsats av studien är därför att man inom kommunerna bör ägna stort intresse åt hur taxorna utvecklas för el, vatten och avlopp, avfallshämtning och annan teknisk verksamhet.

Flera exemplar av rapporten kan beställas från Kommuntus Förlag, tfn 08-709 59 90. Priset är 75 kr/styck exkl moms. Vid beställning av 10 eller fler exemplar är priset 50 kr/styck.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Gatu- och fastighetssektionen

Jan Söderström